

УДК 657.1:330.131.7

П.Й. АТАМАС, кандидат економічних наук, професор
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля,

О.П. АТАМАС, кандидат економічних наук, доцент
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля,

Г.О. КРАМАРЕНКО, доктор економічних наук, професор
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті доводиться об'єктивна неминучість підприємницьких ризиків у ринкових умовах господарювання, наводяться способи запобігання або часткового зменшення негативних наслідків ризикових операцій та порядок відображення у бухгалтерському обліку витрат на проведення таких заходів. За результатами дослідження робиться висновок про необхідність більш детального вивчення та відображення в обліку витрат і результатів ризикових операцій.

Ключові слова: підприємницькі ризики, бухгалтерський облік, аутсорсинг, диверсифікація, страхування, хеджування.

Вступ. У словнику російської мови С. Ожегова ризик тлумачиться як «можливість небезпеки», «дія наугад у надії на щасливий результат». За своєю сутністю ризик підприємницької діяльності – це усвідомлена можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей через випадкові зміни умов економічної діяльності, несприятливі обставини, події. Від можливих втрат у ринковому середовищі ніхто не застрахований. Однак це не означає, що з метою повного уникнення втрат потрібно проводити лише консервативну (неризикову) економічну політику. Важливо не просто боятися ризиків, а вчасно їх передбачати, аналізувати причини небажаного розвитку подій, враховувати попередній негативний досвід, постійно коригувати систему господарських операцій з метою зменшення небажаних втрат і максимізації результату [7].

Постановка проблеми. Для ефективного управління ризиками підприємства необхідно своєчасно і якісно провес-

ти ідентифікацію ризиків, які притаманні діяльності конкретного підприємства, тобто визначити перелік систематичних та специфічних ризиків, з якими зустрічається підприємство у своїй діяльності. Ця робота повинна проводитися спеціалістами підприємства (в основному технологами, економістами, бухгалтерами, фінансистами) шляхом визначення можливих втрат та перешкод у процесі проведення окремих господарських операцій або діяльності підприємства в цілому. На цьому етапі дуже важлива і відповідальна роль саме облікових працівників, які визначають нормативи витрат за кожною статтею калькуляції робіт (процесів, продукції тощо), відображають їх в обліку та здійснюють аналіз їх доцільності і економічної обґрунтованості.

Ризики, щодо яких у підприємства є достатня кількість інформації і в результаті дії яких може статися зменшення вартості активів, виникнення невиправданих зобов'язань, погіршення загальних фінансових результатів, повинні бути врахова-

ні. Необхідно навчитися передбачати ризики, оцінювати їх розміри, планувати заходи щодо їх запобігання, тобто управляти ризиками.

Огляд останніх публікацій за темою дослідження. Питання управління ризиками підприємницької діяльності досить детально досліджують різні автори у публікаціях загальноекономічного та управлінського характеру: В.В. Вітлінський, С.М. Іванюта, І.А. Панченко, М. Положевець, А.О. Старостіна та В.А. Кравченко. Спеціальні ж дослідження ролі бухгалтерського обліку в управлінні ризиками підприємницької діяльності проводилися незначним числом авторів (К. Бойко, І.М. Вигівська, О.В. Писарчук і І.В. Струкова, В.А. Фомушкіна та ін.), більшість з яких зосереджували увагу на відображенні в обліку окремих способів нейтралізації ризиків.

Мета цього дослідження: дати обґрунтування необхідності нормативного регулювання і практичного відображення в обліку витрат і результатів ризикових операцій з метою визначення їх господарської доцільності та економічної ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим елементом процедури управління ризиками є збір інформації про можливі види ризику, характер їх прояву на певному підприємстві або на інших аналогічних підприємствах та в аналогічних умовах. Якість інформаційного забезпечення процесу управління ризиками має важливе значення, оскільки дає змогу правильно оцінити рівень ризику та його фінансові наслідки. Необхідна інформація отримується як із зовнішніх, так і з внутрішніх джерел, основу яких становить інформація бухгалтерського обліку і звітності.

Джерелами внутрішньої інформації про рівень ризику діяльності підприємства та його певних господарських операцій можуть бути:

- форми бухгалтерської та статистичної звітності;
- первинні документи, безпосередньо пов'язані з проведенням певних гос-

подарських операцій, їх юридичним оформленням та супроводом;

- реєстри синтетичного та аналітичного обліку, узагальнюючі документи, аналітичні розрахунки;

- форми та реєстри виробничого (управлінського) обліку і звітності (у тому числі й оперативної).

У сучасній економіці одним із основних джерел інформації для ухвалення економічно обґрунтованих рішень є бухгалтерська звітність, яка забезпечує високий рівень достовірності, але при цьому їй властива і певна міра невизначеності, що зумовлює виникнення, так званого, бухгалтерського ризику. Першопричиною цього ризику є фактор людської природи, а також неточність, властива організації самого процесу обліку.

Бухгалтерський ризик – це ймовірність несприятливого фінансового результату для підприємства внаслідок неправильного відображення фактів господарської діяльності (неправильна інтерпретація змісту господарської операції, помилки при визначенні кореспондуючих рахунків, неточності в оцінці активів тощо), невідповідності обраної облікової політики, що застосовується на підприємстві. Бухгалтерський ризик неминуче утворюється в процедурах реєстрації, оцінки і узагальнення інформації у грошовому вимірнику про майно, власний капітал і зобов'язання підприємства. У зв'язку з цим підприємству необхідно жорстко регламентувати облікові процедури, що дозволить ідентифікувати ризики і вчасно виявляти їх наслідки. Важливу роль у цьому питанні повинна відігравати якісно розроблена *облікова політика підприємства*. Для зменшення загрози бухгалтерських ризиків важливо своєчасно і якісно проводити періодичні інвентаризації засобів підприємства та його розрахунків, документальні ревізії, застосовувати процедури внутрішнього і зовнішнього (незалежного) аудиту. Важливим інструментом регулювання бухгалтерських ризиків може стати використання аутсорсингових послуг. Бухгалтерський аутсорсинг може використовуватися під-

приємством як спосіб мінімізації бухгалтерських ризиків у частині перерозподілу відповідальності за можливі порушення законодавства.

Необхідність удосконалення порядку і форми організації обліково-інформаційного забезпечення системи управління ризиками пов'язана з обмеженою можливістю бухгалтерського обліку переважної більшості суб'єктів господарювання забезпечити управлінський персонал необхідною інформацією про ризики та їх потенційні наслідки. Справа в тому, що існуюча система бухгалтерського обліку та організаційно-методичні підходи до її побудови, які використовуються на підприємствах в сучасних умовах господарювання, мають фіскальну спрямованість і орієнтовані в першу чергу на дотримання вимог податкового законодавства щодо розрахунку та сплати податків до бюджету, вчасного звітування перед податковими органами. У той же час запити користувачів облікової інформації стосовно потреб внутрішньогосподарського управління (особливо про наявні та потенційні ризики) часто не повністю забезпечуються обліковим персоналом через завантаженість з виконанням нормативних вимог податкового законодавства, недотримання яких передбачає фінансові санкції.

Одним із факторів інформаційної обмеженості процесу управління ризиками можна вважати недостатній рівень підготовки облікового персоналу до формування інформації для потреб управління, а управлінського персоналу – до сприйняття та використання облікової інформації в процесі управління.

Формування моделі управління ризиками підприємства та забезпечення ефективності його діяльності передбачає обґрунтування провідних завдань та методів нейтралізації ризиків, серед яких виділяють два основних типи стратегій нейтралізації ризиків: пасивний і активний.

Пасивна стратегія спрямована на здійснення операцій з *уникнення ризику*, тобто відмова від ризикових операцій або зменшення їх частки навіть за раху-

нок відмови від можливих позитивних наслідків.

Активна стратегія спрямована на здійснення ризикових операцій, але із максимально можливим запобіганням їх негативним наслідкам від впливу неочікуваних подій чи явищ з використанням таких методів: комерційне страхування та самострахування ризиків, їх диверсифікація та хеджування.

Комерційне страхування ризиків передбачає їх нейтралізацію шляхом укладання договору зі страховою компанією, яка відшкодовує підприємству частину втрат при настанні страхового випадку, що є об'єктом страхування. При оформленні договору страхування підприємство сплачує страховій компанії певну суму страхового платежу (страхової премії) за те, що вона бере на себе зобов'язання відшкодувати втрати підприємства від ризикових операцій при настанні певних умов, зазначених у договорі страхування. Оплату за страхування підприємство відносить на свої операційні витрати (рахунки 9 класу). У бухгалтерському обліку відображають також і доходи, отримані у вигляді компенсації за понесені збитки внаслідок настання страхового випадку (рахунки 7 класу).

При *самострахуванні* джерелом формування страхових резервів для покриття потенційних збитків є внутрішні ресурси підприємства. З цією метою на підприємстві створюють відповідні резерви грошових коштів за рахунок відрахувань від прибутку або за рахунок поточних витрат: резервний капітал, забезпечення майбутніх витрат і платежів, резерв сумнівних боргів, резерв гарантійного ремонту тощо.

Диверсифікація ризиків – спосіб оптимізації управлінських рішень з метою зменшення сукупного ризику за рахунок його розпорошення між складовими, що характеризуються різними рівнями ризику. Тобто підприємство вкладає кошти не в один, а в декілька видів цінних паперів (у цінні папери декількох емітентів); виготовляє не одну, а декілька моделей продукції; здійснює інвестиції не в

один, а в декілька комерційних проєктів і т. ін. При цьому рівень сукупного ризику зменшується за рахунок різного рівня ризикованості окремих варіантів дії та неодночасного настання випадків негативних явищ (подій). Усі ці варіанти диверсифікації ризиків повинні знайти відображення в аналітичному обліку підприємства на рахунках фінансових і капітальних інвестицій, витрат виробництва тощо.

Хеджування ризиків – вид нейтралізації ризиків, спрямований на укладання зустрічних операцій з купівлі-продажу базових активів із використанням похідних цінних паперів. Інструментом хеджування є інструменти строкового ринку (деривативи) – форвардні та ф'ючерсні контракти, опціони і своп-контракти. При первісному визнанні дериватива як інструмента хеджування його відображають на позабалансовому рахунку 03 «Контрактні зобов'язання», де і обліковують до закриття позиції на строковому ринку. Оскільки для цілей управління операціями хеджування важливою є мета використання похідних фінансових інструментів – мінімізація ризиків (хеджування) чи отримання додаткового прибутку (спекуляція) – рекомендується відкривати до рахунку 03 «Контрактні зобов'язання» окремі субрахунки: 031 «Контрактні зобов'язання з метою хеджування» та 032 «Контрактні зобов'язання з метою спекуляції». Це дасть можливість у системному порядку одержувати необхідну інформацію про стан і рух об'єктів та інструментів хеджування.

У Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій передбачено окремих субрахунок 379 «Розрахунки за операціями з деривативами», але не передбачено окремого синтетичного рахунку для обліку похідних фінансових інструментів. Тому доречною є пропозиція науковців відкривати спеціальні субрахунки: 144 «Довгострокові похідні фінансові інструменти» до синтетичного рахунку 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» та 353 «Короткострокові похідні фінансові інструмен-

ти» до синтетичного рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції» [2, с. 194–195].

Для групування та узагальнення облікової інформації про операції хеджування необхідно використовувати ті ж облікові реєстри, що й для обліку фінансових інвестицій. Аналітичний облік похідних фінансових інструментів необхідно вести окремо за кожним об'єктом та інструментом хеджування у спеціальних відомостях.

Серед суто бухгалтерських методів нейтралізації або зменшення негативно впливу підприємницьких ризиків на фінансові результати діяльності підприємства особлива роль належить створенню різного роду резервів [1, с. 77–80]. Питання створення та використання на підприємстві резервів для внутрішнього страхування ризиків регулюються як на законодавчому рівні, так і обліковою політикою підприємства, галузевими стандартами та іншими нормативно-правовими актами.

Так, ст. 19 Закону України «Про акціонерні товариства» передбачає, що акціонерні товариства, які здійснюють розміщення простих та привілейованих акцій, зобов'язані формувати резервний капітал у розмірі не менше 15% статутного капіталу товариства шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого статутом розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може бути меншим 5% річної суми чистого прибутку. Право формувати резервний капітал має і акціонерне товариство, яке здійснює розміщення тільки простих акцій, але воно не зобов'язане робити це в обов'язковому порядку. Резервний капітал створюється для покриття збитків товариства, а також для виплати дивідендів за привілейованими акціями [5, с. 17].

У бухгалтерському обліку створення такого резерву буде відображатися записом: Д-т субрах. 443 (441) – К-т рах. 43, а при використанні створеного резервного капіталу для погашення непокритих збитків товариства (відповідно до рішення за-

гальних зборів акціонерного товариства) – Д-т рах. 43 – К-т субрах. 442. Залишок резервного капіталу показується в балансі у складі власного капіталу підприємства.

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» передбачається обов'язкове створення на підприємстві резерву сумнівних боргів та відображення в балансі поточної дебіторської заборгованості за чистою реалізаційною вартістю, яка визначається як сума такої заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів. Величина резерву визначається методом абсолютної суми сумнівної заборгованості або методом коефіцієнта сумнівності.

Коефіцієнт сумнівності може розраховуватися такими способами:

- визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;

- класифікація дебіторської заборгованості за строками непогашення;

- визначення середньої питомої ваги, списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду (за попередні 3–5 років).

У примітках до фінансової звітності наводиться інформація:

- 1) про метод визначення величини резерву сумнівних боргів;

- 2) про суму поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги в розрізі її класифікації за строками непогашення;

- 3) про залишок резерву сумнівних боргів за кожною статтею поточної дебіторської заборгованості, його утворення та використання у звітному році.

Наявність інформації фінансової звітності про чисту реалізаційну вартість дебіторської заборгованості та порядок нарахування і використання резерву сумнівних боргів створює можливість об'єктивної оцінки стану дебіторської заборгованості на звітну дату та ризику її непогашення в майбутньому, тобто сприяє об'єктивній оцінці активів підприємства та визначенню перспектив зміни його вартості [11, с. 67–68].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» серед іншого регулює питання оцінки запасів при їх вибутті та відображенні у заключному балансі. Відповідно до цього стандарту, запаси відображаються в бухгалтерському обліку і звітності за меншою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. Запаси відображаються за чистою вартістю реалізації, якщо на дату балансу їх ціна знизилась або вони зіпсовані, застаріли, або іншим чином втратили первісно очікувану економічну вигоду. Сума, на яку первісна вартість запасів перевищує чисту вартість їх реалізації, та вартість повністю втрачених (зіпсованих або тих, що не виستاє) запасів списуються на витрати звітного періоду [10, с. 64].

Як показує практика, застосування методу відображення у звітності запасів за меншою з двох оцінок створює можливість для своєчасного списання суми уцінки запасів і забезпечення таким чином врахування у звітності їх реальної вартості, зменшуючи тим самим ризики фінансових втрат внаслідок цінових коливань у майбутніх господарських періодах.

Важливим напрямом запобігання втратам від ризикових операцій може бути покращання договірної роботи, більш ретельний підхід до оформлення різного роду господарських угод і контрактів. У договорах необхідно передбачати застосування санкцій за їх порушення, способи відшкодування понесених збитків та вирішення спірних питань. В окремих випадках необхідно вимагати надання гарантій або оформлення матеріальної застави.

Для обліку *отриманих гарантій та забезпечень* за ризиковими контрактами у бухгалтерському обліку використовують позабалансовий рахунок 06 «Гарантії та забезпечення отримані». Зокрема на цьому рахунку обліковують:

- гарантії, отримані підприємством за третіх осіб;

- вартість товарно-матеріальних цінностей, основних засобів та цінних паперів (які знаходяться як на підприємстві, так і в депозиті нотаріальної контори чи банку), що становлять предмет застави;

– вартість інших гарантій та забезпечень.

Умовні права й зобов'язання відображаються в обліку за вартістю, вказаною в документах про гарантії й зобов'язання. Бухгалтерський облік умовних прав і зобов'язань ведеться за простою системою [8, с. 117–119].

Одним із видів ризикової діяльності для підприємства є випуск продукції з гарантією та організація її післяпродажного обслуговування. Витрати на гарантійний ремонт можна знизити шляхом підвищення якості та надійності продукції, що виробляється підприємством, але це не виключає необхідності створення резерву гарантійного ремонту, хоча і може впливати на його використання.

Трансформаційні зміни в економіці та необхідність підвищення конкурентоспроможності підприємств сприяють дедалі частішому використанню *бухгалтерського аутсорсингу* як одного із напрямів запобігання та мінімізації бухгалтерських ризиків.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» керівники підприємств мають право самостійно обирати форму ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Відповідно до ст. 8 цього Закону одним із варіантів організації обліку на підприємстві може бути «користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи» або «ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою» [6, с. 5], що, власне, і створює умови для застосування бухгалтерського аутсорсингу.

Аутсорсинг (від англ. *out* – зовнішній, *source* – ресурс; *outsourcing* – використання чужих ресурсів) тлумачиться як використання ресурсів сторонніх організацій, або зовнішніх ресурсів. Зміст застосування аутсорсингу на підприємстві полягає у передаванні окремих (неголовних) його функцій на договірних засадах іншим спеціалізованим підприємствам, які мають для цього висококвалі-

фікованих фахівців відповідної спеціалізації, що володіють навичками, сучасними знаннями, досвідом, методиками. Сутність аутсорсингу полягає в розподілі функцій бізнес-системи згідно з принципом: залишаю собі тільки те, що здатен зробити краще за інших, та передаю зовнішньому виконавцю те, що він виконає краще за мене.

Бухгалтерський аутсорсинг полягає у виокремленні функцій, пов'язаних з організацією, веденням бухгалтерського обліку, складанням і поданням звітності на підприємстві, здійсненням розрахунків за податками і платежами та інших, і передаванні їх для виконання аутсорсеру. Іншими словами, це передавання підприємством виконання функцій своєї бухгалтерії на договірних засадах іншій організації.

До послуг, які підприємство може замовити аутсорсинговій компанії (аутсорсеру), належать такі:

- ведення бухгалтерського обліку за всіма його розділами, побудоване на своєчасному отриманні первинних документів від окремих структурних підрозділів підприємства, оформлених відповідно до діючого законодавства;

- якісна підготовка і своєчасне подання податкових розрахунків, декларацій та звітів;

- своєчасне виконання зобов'язань клієнта перед бюджетом, Пенсійним фондом України та іншими державними органами;

- представлення інтересів клієнта у податкових та інших контролюючих органах;

- підготовка та подання усіх необхідних бухгалтерських документів, довідок та надання пояснень під час проведення різного роду перевірок державними контролюючими органами, внутрішньогосподарськими або відомчими ревізорами, зовнішніми (незалежними) аудиторами;

- надання консультацій щодо організації первинного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, покращання процесу документообігу, упорядкування поточного контролю господарсько-фінансової діяльності підприємства-клієнта;

– сплата усіх необхідних платежів від імені та за рахунок замовника;

– підготовка фінансової, статистичної та інших форм звітності на підставі даних бухгалтерського обліку;

– відновлення бухгалтерського та податкового обліку;

– інформування керівництва підприємства про стан розрахунків, наявність обігових коштів, поточний фінансовий стан підприємства тощо;

– зберігання фінансової звітності та іншої бухгалтерської документації.

Досить широкий спектр процедур і послуг, які може взяти на себе аутсорсингова компанія, дозволяє визначити такі позитивні сторони цього співробітництва:

а) послуги аутсорсера коштують дешевше, ніж весь комплекс витрат на утримання власної бухгалтерії;

б) виключається ймовірність прийняття до штату бухгалтерії некваліфікованого спеціаліста, який може наробити багато помилок, що призведе до накладання на підприємство штрафних санкцій. Отже, бухгалтерський аутсорсинг сприяє значному зниженню ризиків, пов'язаних з некоректністю відображення господарських операцій та помилками при складанні звітності;

в) забезпечується безперебійне, якісне і своєчасне виконання усіх бухгалтерських робіт: терміни виконання робіт, обумовлені договором, не переносяться у випадках хвороби або відпустки окремих працівників аутсорсингової компанії;

г) з'являється можливість альтернативного використання приміщення, обладнання та інших засобів, що призначалися для бухгалтерії;

д) значно підвищується відповідальність виконавців за своєчасність і якість обліку, адже усі права, обов'язки і відповідальність сторін оформлюються договором, який має юридичну силу;

е) з'являється можливість за допомогою професійних консультацій та практичних упроваджень досягати спрощення та удосконалення стану системи бухгалтерського обліку на підприємстві і, відповідно, підвищення його якості [9].

Зарубіжні підприємці у повному обсязі відчули переваги використання послуг аутсорсингових компаній. В Україні ж досить незначна кількість підприємств користується послугами аутсорсерів. За даними експертів, послугами бухгалтерських аутсорсингових компаній в Україні частіше всього користуються приватні підприємці, малі підприємства, фермерські господарства та нещодавно створені (нові) підприємства – близько 40%. Серед великих підприємств лише 5% таких, що звертаються до послуг бухгалтерського аутсорсингу [12, с. 35]. У зв'язку з цим бухгалтерський облік необгрунтовано займає одне з останніх місць у переліку аутсорсингових послуг.

Аутсорсингові компанії пропонують багато варіантів співпраці та різні можливості обміну інформацією і документами. Це може бути передавання інформації за допомогою комп'ютерних програм, розроблених аутсорсинговою компанією для кожного клієнта індивідуально, реальне передавання документів кур'єром, надходження інформації та документів із зовнішніх джерел безпосередньо до аутсорсингової компанії тощо. Все це доводить простоту та прозорість документообігу при обміні інформацією підприємства-замовника з аутсорсинговою компанією і може бути з успіхом застосоване у практичній діяльності, що сприятиме поширенню такого виду послуг, покращанню обліково-аналітичної роботи на підприємствах та поліпшенню умов ведення бізнесу, а отже, і його ефективності.

Висновки і пропозиції. На підставі проведеного дослідження можна зробити такі висновки і пропозиції:

1. Ризики – невід'ємна складова підприємницької діяльності в ринкових умовах. Їх неможливо повністю уникнути, але їх можна прогнозувати і на цій підставі передбачати заходи для зменшення їх негативного впливу на результати діяльності.

2. Важливим елементом управління ризиками є збір і накопичення інформації про можливі ризики, характер їх прояву, витрати на їх запобігання та вплив на фінансові результати діяльності підприєм-

ства. Важливу роль в інформаційному забезпеченні управління ризиками відіграє система бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

3. Серед методів нейтралізації негативних наслідків ризиків, які знаходять відображення в бухгалтерському обліку, можна вказати такі: комерційне страхування ризиків, самострахування шляхом створення страхових резервів для покриття потенційних збитків, диверсифікація

і хеджування ризиків, розвиток системи бухгалтерського аутсорсингу.

4. Питання відображення в обліку процесів управління ризиками є досить дискусійними і мало дослідженими, тому заслуговують на подальші дослідження та практичне впровадження. Особливої уваги потребують дослідження питання розвитку бухгалтерського аутсорсингу, який в сучасних умовах може стати досить перспективним для малих і середніх підприємств.

Список використаних джерел

1. Атамас П.Й. Вплив на фінансові результати підприємства методики відображення в обліку резервів / П.Й. Атамас, О.П. Атамас // Реформування фінансово-економічної системи: погляд у майбутнє. Матеріали XXXI міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 1–2 листопада 2013 р.). У 2 ч. – Львів: ЛЕФ, 2013. – Ч. 2. – С. 77–80.
2. Бойко К. Організація обліку хеджування в управлінні підприємством переробної промисловості / К. Бойко // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С. 192–196.
3. Вигівська І.М. Бухгалтерський облік діяльності підприємств в умовах ризику: організація та методика: автореф. дис. ... канд. екон. наук / І.М. Вигівська // Житомир: ЖДТУ, 2010. – 21 с.
4. Вигівська І.М. Місце бухгалтерського обліку в управлінні підприємницькими ризиками [Електронний ресурс] / І.М. Вигівська. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/4_SND_2009/Economics/40407.doc.htm
5. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.08 р. № 514-У1, зі змінами і доповненнями // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – № 90 (Спецвипуск № 293). – С. 10–55.
6. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996-XIУ від 16.07.99 р., зі змінами і доповненнями // Все про бухгалтерський облік. – 2013. – № 55 (Спецвипуск № 330). – С. 3–8.
7. Іванюта С.М. Антикризове управління: навч. посіб. / С.М. Іванюта. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291, зі змінами і доповненнями // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – № 12 (Спецвипуск № 278). – С. 59–120.
9. Писарчук О.В. Місце аутсорсингових та консалтингових компаній в організації обліку / О.В. Писарчук, І.В. Струкова // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010, – Вип. 17.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затв. наказом МФУ від 20.10.99 р. № 246, зі змінами і доповненнями // Все про бухгалтерський облік. – 2013. – № 55 (Спецвипуск № 330). – С. 62–65.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затв. наказом МФУ 08.10.99 р. № 237, зі змінами і доповненнями // Все про бухгалтерський облік. – 2013. – № 55 (Спецвипуск № 330). – С. 67–70.
12. Фомушкіна В.А. Сучасний стан, переваги та недоліки аутсорсингу бухгалтерського обліку / В.А. Фомушкіна // Управління розвитком. – 2013. – № 17 (157). – С. 33–35.

References

1. Atamas, P.Y., Atamas, O.P. (2013). *Vplyv na finansovi rezultaty pidpriemstva metodyky vidobrazhennia v obliku rezerviv* [Effect on financial results methods of recording reserves]. *Reformuvannia finansovo-ekonomichnoi systemy: pohliad u maibutnie. Materialy 31nd mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Lviv, 1-2 lystopada 2013 r.). U 2-kh chastynakh*. Lviv, LEF, vol. 2, pp. 77-80.
2. Boiko, K. (2010). *Orhanizatsiia obliku khedzhuvannia v upravlinni pidpriemstvom pererobnoi promyslovosti* [Organization hedge accounting in the management Manufacturing]. *Ekonomichnyi analiz* [Economic Analysis], 2010, vol. 6, pp. 192-196.
3. Vyhivska, I.M. (2010). *Bukhhalterskyi oblik diialnosti pidpriemstv v umovakh ryzyku: orhanizatsiia ta metodyka, avtoref. dys. kand. ekon. nauk* [Abstract. Dis. candidate. Econ. Science]. Zhitomir, ZSTU, 21 p.
4. Vyhivska, I.M. (2009). *Mistse bukhhalterskoho obliku v upravlinni pidpriemnytskymy ryzykamy* Available at: http://www.rusnauka.com/4_SND_2009/Economics/40407.doc.htm (Accessed 20 may 2015).
5. The Verkhovna rada of Ukraine (2008). *Zakon Ukrainy "Pro aktsionerni tovarystva"*, 17.09.08, no. 514-6, *zi zminamy i dopovnenniamy* [The Law of Ukraine "On Joint Stock Companies", 17.09.08, no. 514-6, with amendments]. *Vse pro bukhhalterskyi oblik* [All about accounting], 2011, no. 90, pp. 10-55.
6. The Verkhovna rada of Ukraine (1999). *Zakon Ukrainy "Pro bukhhalterskyi oblik i finansovu zvitnist v Ukraini"* no. 996-14, 16.07.99, *zi zminamy i dopovnenniamy*. [Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" 996-14, 16.07.1999, As amended and supplemented], *Vse pro bukhhalterskyi oblik*. [All about accounting], 2013, no. 55, pp. 3-8.
7. Ivaniuta, S.M. (2007). *Antykryzove upravlinnia*. [Crisis Management]. Kyiv, *Tsentr uchbovoi literatury*. [Center of educational literature], 288 p.
8. *Instruktsiia pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zobov'язan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii, zatv. nakazom MFU, 30.11.1999, no. 291, zi zminamy i dopovnenniamy* [Instruction on the application of the Plan of Accounts for assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations, 30.11.1999, no. 291, with amendments]. *Vse pro bukhhalterskyi oblik* [All about accounting], 2011, no. 12, pp. 59-120.
9. Pysarchuk, O.V., Strukova, I.V. *Mistse outsorsynhovykh ta konsaltnhovykh kompanii v orhanizatsii obliku* [Place outsourcing and consulting companies in the organization of accounting]. *Naukovi pratsi KNTU. Ekonomichni nauky* [Proceedings KNTU. Economic Science], 2010, vol. 17.
10. *Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 9 "Zapasy", zatv. nakazom MFU vid 20.10.99 r. no. 246, zi zminamy i dopovnenniamy*. [Regulation (Standard) 9 "Inventories", 20.10.99, no. 246, with amendments]. *Vse pro bukhhalterskyi oblik*. [All about accounting], 2013, no. 55, pp. 62-65.
11. *Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 10 "Debitorska zaborhovanist", zatv. nakazom MFU 08.10.99 r. no. 237, zi zminamy i dopovnenniamy*. [Regulations (standard) accounting 10 "Receivables", 08.10.1999, no. 237, as amended and supplemented]. *Vse pro bukhhalterskyi oblik*. [All about accounting], 2013, no. 55, pp. 67-70.
12. Fomushkina, V.A. *Suchasnyi stan, perevahy ta nedoliky outsorsynhu bukhhalterskoho obliku* [Current state, advantages and disadvantages of outsourcing accounting], *Upravlinnia rozvytkom*. [Management development], 2013, no. 17 (157), pp. 33-35.

В статье доказывается объективная неизбежность предпринимательских рисков в рыночных условиях хозяйствования, приводятся способы предупреждения или частичного уменьшения отрицательных последствий рискованных операций и порядок отражения в бухгалтерском учете затрат на проведение таких мероприятий. По результатам исследований делается вывод о необходимости более детального изучения и отражения в учете затрат и результатов рискованных операций.

Ключевые слова: *предпринимательские риски, бухгалтерский учет, аутсорсинг, диверсификация, страхование, хеджирование.*

The article proves the objective inevitability of business risks in the market conditions of managing. There are methods of preventing or partially reduce the negative consequences of risky operations and the order of reflection in the accounting of expenses for such activities. According to the research concludes that a more detailed study and recording of costs and benefits of risky operations.

Key words: *business risks, accounting, outsourcing, diversification, insurance, hedging.*

Одержано 14.01.2016.